

Ugyanakkor nem kétséges: a mi politikai magatartás-vizsgálataink megkerülhetetlen tartalmi, szemléletbeli, módszertani tényezője az *elbeszélte élettörténetek szociálpszichológiája* (Lányi 1999/2000/2001, 2006b).

Zárszó

(szabadkozva)

Röviden és tömören ezt és ennyit tudtam válaszolni a feltett kérdésre – ám sem a határidőt, sem a terjedelmi korlátot nem tudtam betartani.

Hivatkozott irodalom

- Bodor Péter, Pléh Csaba és Lányi Gusztáv (szerk.) (1998): *Önarckép háttérrel. Magyar pszichológusok önéletrajzi írásai*. Budapest: Pólya Kiadó.
- Lányi Gusztáv (1999a): Ki volt Mérei Ferenc? In *Budapesti Könyvszemle (BUKSZ)* 1: 52–58.
- Lányi Gusztáv (1999b): Rejtőzködés és (ön)rostálás. A pszichológia magyarországi viszonyairól a fordulat évétől (1948/49) 1956-ig. In *Magyar Pszichológiai Szemle* 2: 195–203.
- Lányi Gusztáv (szerk.) (1999/2000/2001): *Politikai Pszichológiai Tanulmányok*: I. Mi a politikai pszichológia? – II. Politika, testközelben. – III. Személyiség és politika. – IV. Politikai konfliktusok. – V. Politikai választás, politikai kampány. – VI. Tömeg(lélektan) és politika. – VII. Politikai kultúra és politikai szocializáció. – VIII. Politikai vezetők és arculatok. – IX. Választói magatartás és kampánypszichológia. – X. Politikai magatartásformák, szimbólumok és hagyományok. In *Munkafüzetek* 55., 56., 57., 58., 59., 60., 61., 78., 79., 80. Budapest: MTA Politikai Tudományok Intézete Etnoregionális Kutatóközpont.
- Lányi Gusztáv (2000a): *Magyarország, protestantizmus, társaslélektan. Hagyomány és megújulás konfliktusa Karácsony Sándor életművében*. Budapest: Osiris.
- Lányi Gusztáv (2000b): A pszichológia újra intézményesedése Magyarországon 1945 után. Esettanulmány a Pázmány Péter Tudományegyetem Lélektani Tanszékéről. Előadás a Magyar Pszichológiai Társaság XIV. Országos Tudományos Nagygyűlésének *Pszichológia 2000* konferenciáján, május 31-én. In *Előadás-kivonatok*, 172. oldal.
- Lányi Gusztáv (2001a): *Lélek(tan) és politika. Bevezetés a politikai pszichológiába*. Budapest: Jászöveg Műhely.
- Lányi Gusztáv (2001b): *Rendszerváltozás és politikai pszichológia*. Budapest: Rejtjel.
- Lányi Gusztáv (2004): Szociálpszichológiai és politikai pszichológiai tudás a Magyar *Psychologiai Szemlében* 1928 és 1945 között. Előadás a Magyar Pszichológiai Társaság XVI. Nagygyűlésének „Szociálpszichológia és társadalmi valóság” szekciójában, május 27-én. In *Előadás-kivonatok*, 93. oldal.
- Lányi Gusztáv (2005): *Politikai pszichológia. Politikai magatartás-vizsgálatok*. Vitakötet. Vitapartnerek: A. Gergely András, Buda Béla, Csizmadia Ervin, Garai László, Gyáni Gábor, Kiss Endre, Kiss Paszkál, Münnich Iván, Pataki Ferenc, Pléh Csaba, Szabó Ildikó, Szabó Márton, Zsolt Péter. Budapest: Jászöveg Műhely.
- Lányi Gusztáv (2006a): Szociálpszichológiai és politikai pszichológiai tudás a Magyar Pszichológiai Szemlében 1945 után. Előadás a Magyar Pszichológiai Társaság XVII. Országos Tudományos Nagygyűlésének „Politikai pszichológia III.: Társadalmi rétegek, elit és közönség” szimpóziumán, május 26-án. In *Program és előadás-kivonatok*, 250–251. oldal.
- Lányi Gusztáv (szerk.) (2006b): *Politika pszichológiai tükrében. Magyarország 1990–2005*. Budapest: Jászöveg Műhely.

László János

(szociálpszichológus, MTA Pszichológiai Kutatóintézet, PTE Pszichológiai Intézet)

A szóbeli történeti források jelentősége a szociálpszichológiai kutatásban

A szociálpszichológus számára a történetek elsősorban az identitás szempontjából érdekesek. Ebből a szempontból nincs lényeges különbség a hivatásos történetírók kötetekbe foglalt

történetei és a szóbeli források „magántörténetei” között. (Más szempontból persze nagyon sok különbség van, ahogy azt Jan Assmann (1999) a kulturális emlékezet-kommunikatív emlékezet, vagy James Wertsch (2003) a történelmi tudás-kollektív emlékezet, illetve Alberto Rosa (2006) a történetmondás társadalmi gyakorlatai közötti különbségek bemutatásával megvilágította.) A történetek identitást képző és identitást közvetítő funkciója ugyanúgy megnyilvánul a történetírói szövegekben, mint az élettörténetekbe ágyazott oral historyban. Következésképpen az elbeszélés szerkesztés és a nyelvhasználat általunk feltárt összefüggései az egyéni és csoportidentitás állapotaival és minőségeivel egyaránt tanulmányozhatók (László 2005).

Mi az, ami a naiv, szóbeli visszaemlékezéseket vagy a privát történelmeket a szociálpszichológus számára mégis különösen vonzóvá teszi? A tudomány nem pusztán arra törekszik, hogy leírja és értelmezze az identitásképzés folyamatait. Elsőrendű célja az általánosítás, még ha az identitásképzés esetében nem valamiféle univerzálisan emberi, hanem kulturálisan és történetileg kontextushoz kötött folyamatokról van is szó. Az érvényes általánosításokhoz viszont adatokra van szükség. Ezeknek az adatoknak egyrészt magukra a vizsgálni kívánt folyamatokra (az identitás összetevőire, állapotaira, minőségeire), másrészt a folyamatok feltételeire (az adatforrás életkorára, társadalmi beágyazottságára stb.) kell vonatkozniuk. Könnyű belátni, hogy az oral history típusú szövegek esetében mind az adatok számosságát, mind pedig ellenőrizhetőségüket illetően az empirikus társadalomkutató könnyebb helyzetben van.

A szóbeli visszaemlékezéseket illetően érdeklődésünk elsődlegesen nem a történelemről (itt nyilván elsősorban a nemzeti történelem eseményeiről és összefüggéseiről van szó) alkotott kép árnyalására irányul, hanem a személyes élmények történetté formálására. Arra, hogy a történetet mondó emberek miként fogalmazzák meg viszonyukat saját csoportjukhoz, s az eseményekből mit és hogyan integrálnak a csoport történetéről alkotott reprezentációikba. A személyes történetekben tetten érhető érzelmi, megküzdési dinamika szoros összefüggésben áll a csoport kollektív emlékezetével, s így a csoport identitásával is. Ezáltal az egyes emberek, a vizsgálati minta beszámolóiból képet alkothatnak a csoportidentitás jellemzőiről is.

Hivatkozott irodalom

Assmann, J. (1999): *Kulturális emlékezet*. Budapest: Atlantisz.

László J. (2005): *A történetek tudománya*. Budapest: Új Mandátum.

Rosa, A. (2006): History and Social Representations of the Past. Elhangzott a 8th International Conference on Social Representations konferencián. Róma, augusztus 28.–szeptember 2.

Wertsch, J. (2002): *Voices of collective remembering*. Cambridge: Cambridge University Press.

Pető Andrea (történész, Közép-európai Egyetem, Miskolci Egyetem) Az igazság vonzásában

„Akkor most mondd meg nekem, honnan tudom meg, hogy amit nekem elmondanak, az az igazság?” – ezt a kérdést tette fel nekem az egyik résztvevő, akivel a Nyílt Társadalom Alapítvány keretében szervezett oral history képzésen dolgoztam együtt.³ A projekt résztvevő

³ A képzésről és az eredményekről l. Pető (2002).